

Demografie Jirkovska v 1. pol. 20. stol.

Naše oblast byla v historii převážně obydlena obyvatelstvem sousedním, jak tomu v příhraničních oblastech bývá.

Vzdělávací oblast	Člověk a společnost	Průřezové téma	VDO - Občan, občanská společnost a stát
Předmět	Dějepis	Učivo	Historie Československa v 1. polovině 20. století
Přesahy do předmětů	český jazyk, občanská výchova	Metody a strategie	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ frontální výuka ⇒ samostatná práce žáků – práce s informacemi ⇒ práce ve dvojici (práce s historickým a literárním textem) ⇒ skupinová práce – dramatizace textu
Výstupy	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ samostatně dokáže pracovat s historickými prameny ⇒ objasní význam a dopad poválečných událostí na národnostní skladbu obyvatel města ⇒ chápe podstatu problematiky odsunu a dosídlení a jejich důsledky pro rozvoj oblasti ⇒ uvede klíčové události a místa v historii města 	Poznámky	<p>www.4zsjirkov.cz/mujregion.cz Zde naleznete veškeré materiály související s tímto tématem a další podklady najdete také na CD.</p>
Kompetence	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ k učení ⇒ komunikativní ⇒ občanská 	Časový rámec	<p>3 vyučovací hodiny: – 2 vyučovací hodiny – návštěva jirkovské kronikárny – 1 vyučovací hodina – zpracování a hodnocení prac. listů a samostatné práce, diskuze</p>
Hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ hodnocení vyplněných prac. listů z návštěvy kronikárny – vyučující ⇒ sebehodnocení jednotlivých skupin – dramatizace vlastních textů <p>kritéria hodnocení – správné vyplnění pracovních listů, úroveň vytvořeného textu (faktografická správnost) a jeho dramatizace</p>		

Přílohy

18.1 Pracovní list

18.2 Řešení pracovního listu

Forma realizace

integrace do výuky

Příprava ve škole – frontální výuka, shromáždění informací k danému tématu

Návštěva kronikárny – vyplnění pracovního listu

Pozn.: návštěvu kronikárny je možné nahradit seznámením s textem Demografie Jirkovska v 1. pol. 20. stol., v publikaci Můj region (2.1.4)

Domácí příprava – tvorba textu na základě získaných informací

Hodnocení – pracovních listů, domácích příprav + dramatizace vlastních textů

Metodická doporučení:**1. Návštěva jirkovské kronikárny, práce s dobovými materiály:**

Návštěva kronikárny:

- úvodem krátce připomenout již známé informace vztahující se k válečnému a poválečnému období na Jirkovsku (možno nahradit přednáškou kronikáře nebo pamětníka událostí)
- vyhledání materiálů zpracovávajících válečné a poválečné období (zejména práce s českým překladem německé kroniky Ernsta Henricha)
- doplnění informací do pracovního listu (práce ve dvojicích)

2. Domácí příprava:

Informace získané při návštěvě kronikárny žáci využijí k napsání fiktivního dopisu přátelům, kteří v Jirkově (či v jejich původním bydlišti) zůstali, zatímco oni byli nuceni odejít či byli odsunuti. Úkolem pro žáky je také pátrání v rodinné historii a využití těchto informací.

Cílem je získat celkový obraz o proměně struktury obyvatel, národnostní situaci a problémech, které s sebou přinesla válka, a odraz těchto událostí v rodinách žáků.

Žáci budou rozděleni do tří skupin:

- a) žáci představující Čechy, kteří byli po Mnichovské dohodě evakuováni do vnitrozemí
- b) žáci představující Němce odsunuté po válce do Německa
- c) žáci představující Čechy z vnitrozemí osidlující české pohraničí

3. Práce v hodině:

Skupinová práce - žáci ve skupinách (rozdělení podle témat dopisů) sami vyberou nejlepší práci (dopis) a pokusí se ho zdramatizovat.

Diskuze, ohodnocení pracovních listů, vyhodnocení skupinové práce, závěrečné shrnutí.

Pozn.: Do výuky lze dané téma integrovat jako celek, či pouze jeho část využívající pracovní list nebo domácí přípravu.

Příloha č. 18.1 – Pracovní list k tématu Demografie Jirkovska v 1. polovině 20. století

Návštěva kronikárny:

Doplňte fiktivní zповěď jirkovského kronikáře informacemi, které získáte z kroniky, kterou sám vytvořil.

„Jmenuji se ..... a zapisoval jsem kroniku města Jirkova, nebo jak mi německy říkáme ..... v pohnuté době druhé světové války. Rád bych se ovšem ve svých vzpomínkách vrátil do období krátce před ní, kdy národnostní konflikt pomalu začínal vznikat.

Důležitým mezníkem ve vztazích Čechů a Němců, kteří v Jirkově vždy žili společně, bylo vytvoření samostatného Československa v roce ..... . Tehdy ve městě probíhaly demonstrace německého obyvatelstva, které požadovalo vytvoření samostatného území nazývaného ..... . Někteří obyvatelé měli tehdy dokonce strach z občanské války, ale vojenská pohotovost zabránila krveprolití. Jedním z požadavků německého obyvatelstva zasláných vládě bylo i svobodné lidové hlasování pro .... a půl milionu sudetských Němců.

Od roku ..... se němečtí žáci museli povinně učit česky a sčítání lidu téhož roku ukazuje na fakt, že Češi jsou v Jirkově nadále výrazně menšinou skupinou. Roku 1923 byla v Jirkově založena první menšinová ..... škola.

Vztahy mezi Čechy a Němci se začínají vyostřovat od roku 1935, kdy v Jirkově i přilehlých obcích zvítězila Sudetendeutschen Partei pod vedením ..... . Ten vyzýval Němce k odporu proti českému státu.

Počet občanů české národnosti byl před válkou v téměř šestitisícovém městě necelých ..... lidí. Místní situaci jen zhoršilo setkání ..... a ....., které se konalo 18. 8. .... na Červeném hrádku.

Po podpisu ..... dohody byly Sudety připojeny k německé říši. Pod ochrannou československé branné moci byla provedena ..... českého obyvatelstva do vnitrozemí. Celkově se počet Čechoslováků vypuzených z českého pohraničí odhaduje na ..... tisíc. V Jirkově tehdy zůstalo pouze 30 obyvatel české národnosti.

Od začátku října ..... vítalo německé obyvatelstvo přicházející jednotky německé armády, wehrmachtu a 9. října byl Jirkov obsazen. Po obsazení německou armádou byly vypsané volby, k nimž Češi připuštění ..... (byli/nebyli).

Ke konci války zažívá Jirkov postupný přívál českého obyvatelstva. Poválečná léta znamenala velké migrační pohyby obyvatelstva. Po porážce ..... říše měla být většina německého obyvatelstva odsunuta. Od července 1945 v Jirkově probíhaly tzv. ...., nekontrolované odsuny Němců, ve kterých bylo z Jirkova odsunuto téměř ..... tisíce Němců. Vybraní Němci si tehdy za necelou půlhodinu museli zabalit své nejdůležitější věci, přičemž jejich zavazadlo nesmělo vážit více než 30, výjimečně 50 kg. Šperky a hotovost se ze země vyvážet nesměly.

V následujícím roce bylo za již kontrolovaných odsunů z města vysídleno více než 3 tisíce německých obyvatel, do konce roku 1946 to bylo téměř devadesát procent veškeré populace Jirkova. I já sám jsem byl jedním z odsunutých Němců. Většina lidí byla odsunuta do americké okupační zóny, zbytek do zóny .....

Proces dosídlení českého pohraničí začal téměř okamžitě s odchodem německých obyvatel. Šlo vlastně o náborovou kampaň organizovanou státem. Tzv. .... úřad vydával pravidelné informace o stavu volných ubytovacích kapacit v pohraničí.

Osídlencům byly poskytovány výhodné úvěry na koupi nemovitosti. Dosídlencům se přiděloval ..... (českým slovem zabraný) majetek německých obyvatel. Odchodem do pohraničí řešila svou bytovou situaci řada mladých manželských párů z vnitrozemí. Například jen v roce 1946 se do Jirkova přistěhovalo 1558 Čechů.

Dříve než se s vámi rozloučím, rád bych vám řekl, že díky takové rozsáhlé migraci obyvatelstva v našem regionu na několik desetiletí prakticky zanikl veřejný život i řada průmyslových odvětví.“

Příloha č. 18.2 - Řešení pracovního listu

Návštěva kronikárny:

Doplňte fiktivní zповěď jirkovského kronikáře informacemi, které získáte z kroniky, kterou sám vytvořil.

„Jmenuji se **Ernst Hennrich** a zapisoval jsem kroniku města Jirkova, nebo jak mi německy říkáme **Görkau** v pohnuté době druhé světové války. Rád bych se ovšem ve svých vzpomínkách vrátil do období krátce před ní, kdy národnostní konflikt pomalu začínal vznikat.

Důležitým mezníkem ve vztazích Čechů a Němců, kteří v Jirkově vždy žili společně, bylo vytvoření samostatného Československa v roce **1918**. Tehdy ve městě probíhaly demonstrace německého obyvatelstva, které požadovalo vytvoření samostatného území nazývaného **Deutschböhmen**. Někteří obyvatelé měli tehdy dokonce strach z občanské války, ale vojenská pohotovost zabránila krveprolití. Jedním z požadavků německého obyvatelstva zasláných vládě bylo i svobodné lidové hlasování pro **3** a půl milionu sudetských Němců.

Od roku **1921** se němečtí žáci museli povinně učit česky a sčítání lidu téhož roku ukazuje na fakt, že Češi jsou v Jirkově nadále výrazně menšinou skupinou. Roku 1923 byla v Jirkově založena první menšinová **česká** škola.

Vztahy mezi Čechy a Němci se začínají vyostřovat od roku 1935, kdy v Jirkově i přilehlých obcích zvítězila Sudetendeutschen Partei pod vedením **Konráda Henleina**. Ten vyzýval Němce k odporu proti českému státu.

Počet občanů české národnosti byl před válkou v téměř šestitisícovém městě necelých **338** lidí. Místní situaci jen zhoršilo setkání **Runcimana** a **Henleina**, které se konalo 18. 8. **1938** na Červeném hrádku.

Po podpisu **Mnichovské** dohody byly Sudety připojeny k německé říši. Pod ochrannou československé branné moci byla provedena **evakuace** českého obyvatelstva do vnitrozemí. Celkově se počet Čechoslováků vypuzených z českého pohraničí odhaduje na **400** tisíc. V Jirkově tehdy zůstalo pouze 30 obyvatel české národnosti.

Od začátku října **1938** vítalo německé obyvatelstvo přicházející jednotky německé armády, wehrmachtu a 9. října byl Jirkov obsazen. Po obsazení německou armádou byly vypsaný volby, k nimž Češi připuštění **nebyli** (byli/nebyli).

Ke konci války zažívá Jirkov postupný příval českého obyvatelstva. Poválečná léta znamenala velké migrační pohyby obyvatelstva. Po porážce **Třetí** říše měla být většina německého obyvatelstva odsunuta. Od července 1945 v Jirkově probíhaly tzv. **divoké**, nekontrolované odsuny Němců, ve kterých bylo z Jirkova odsunuto téměř **2** tisíce Němců. Vybraní Němci si tehdy za necelou půlhodinu museli zabalit své nejdůležitější věci, přičemž jejich zavazadlo nesmělo vážit více než 30, výjimečně 50 kg. Šperky a hotovost se ze země vyvážet nesměly.

V následujícím roce bylo za již kontrolovaných odsunů z města vysídleno více než 3 tisíce německých obyvatel, do konce roku 1946 to bylo téměř devadesát procent veškeré populace Jirkova. I já sám jsem byl jedním z odsunutých Němců. Většina lidí byla odsunuta do americké okupační zóny, zbytek do zóny **sovětské**.

Proces dosídlení českého pohraničí začal téměř okamžitě s odchodem německých obyvatel. Šlo vlastně o náborovou kampaň organizovanou státem. Tzv. **Osídlovací** úřad vydával pravidelné informace o stavu volných ubytovacích kapacit v pohraničí.

Osídlencům byly poskytovány výhodné úvěry na koupi nemovitosti. Dosídlencům se přiděloval **konfiskovaný** (českým slovem zabraný) majetek německých obyvatel. Odchodem do pohraničí řešila svou bytovou situaci řada mladých manželských párů z vnitrozemí. Například jen v roce 1946 se do Jirkova přistěhovalo 1558 Čechů.

Dříve než se s vámi rozloučím, rád bych vám řekl, že díky takové rozsáhlé migraci obyvatelstva v našem regionu na několik desetiletí prakticky zanikl veřejný život i řada průmyslových odvětví.“